

KS. ADAM JASZCZ – LUBLIN

WPŁYW ŚW. JANA PAWŁA II NA ZWOŁYWANIE I PRZEPROWADZANIE SYNODÓW W POLSKICH DIECEZJACH

Sobór Watykański II nadał synodom diecezjalnym rys wyraźnie duszpasterski, zorientowany na poszukiwanie skutecznych dróg ewangelizacji, co wiązało się nie tylko z treścią statutów końcowych, ale także odmienną formą przygotowania i przeprowadzania zgromadzeń. Pontyfikat Jana Pawła II, ukierunkowany na ewangelizację i duszpasterstwo, wpłynął znacząco na wiele sfer życia kościelnego na całym świecie. Ojciec Święty stał się orędownikiem różnych form ewangelizacji, także przy użyciu sprawdzonych od wieków instytucji z bogatą tradycją doktrynalną i kanonistyczną, do których należy zaliczyć synody diecezjalne.

Udział Jana Pawła II w synodach polskich, wzięwszy pod uwagę wpływ papieża na wszystkie dziedziny życia religijnego w Polsce, nie budzi wątpliwości. Czy jednak w dokumentacji synodów z czasów pontyfikatu i po jego zakończeniu pozostały ślady wpływu Jana Pawła II na zwoływanie i przeprowadzanie synodów? Jakie aktywności papieża, oficjalne i nieoficjalne, inspirowały biskupów? Ta inspiracja nie wyczerpuje się w magisterium papieskim recypowanym w deklaracjach i dekretach synodalnych, ale ma dużo szerszy wymiar.

KS. DR ADAM JASZCZ – doktor prawa kanonicznego, asystent na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL JP II, kanclerz Kurii Metropolitalnej w Lublinie, rzecznik prasowy Archidiecezji Lubelskiej, sekretarz III Synodu Archidiecezji Lubelskiej. ORCID: 0000-0003-2282-1523. Kontakt: adjaszcz@kul.pl.

Recepcja Soboru Watykańskiego II

Sobór Watykański II zbiegł się w czasie z ważnym wydarzeniem w historii Polski – obchodami tysiąclecia chrześcijaństwa. Został zwołany w celu odnowy i dostosowania Kościoła do zmieniających się warunków współczesnego świata. Prymas S. Wyszyński w latach 60. wykazywał pewną ostrożność w szybkim propagowaniu otwarcia soborowego. Znając realia wewnętrzne Kościoła w Polsce, dostrzegał możliwe zagrożenia mogące pojawić się wskutek zbyt szybkich reform. Według Prymasa niepokoje związane z wprowadzeniem zmian miały swoje przyczyny w nieprzygotowaniu wewnętrznym wiernych, także z winy duszpasterzy, którzy, wprowadzając zmiany zewnętrzne, zapomnieli, że z „soborem związana jest także nauka i myśl”¹. Ideę kard. Wyszyńskiego w pełni podzielał kard. K. Wojtyła, również aktywny uczestnik Soboru Watykańskiego II i współtwórca jego nauczania. Najpierw jako jedna z najważniejszych osób w Kościele w Polsce, a potem jako następca św. Piotra pragnął przeszczerpić „naukę i myśl” Soboru na grunt polskich diecezji, co stało się możliwe również przy pomocy instytucji synodu diecezjalnego.

1. Modelowy charakter Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej

Książkę K. Wojtyły *U podstaw odnowy* uznawano powszechnie w kręgach kościelnych za kompletną analizę uchwał Soboru Watykańskiego II oraz przewodnik w rozumieniu jego dokumentów. Jej fenomen polegał również na tym, że zawierała myśli nowatorskie, nakreślające perspektywy dla Kościoła w przyszłości. Konkluzje w niej zawarte były owocem doświadczenia Kościoła w Polsce, przede wszystkim w kontekście Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej (1972-1979), ale również z czasem przekształciły się w propozycję dla Kościoła powszechnego,

-
1. S. Wyszyński, *Spojrzenie na wewnętrzną sytuację Kościoła w świecie z pozycji polskiego katolicyzmu*, w: P. Raina, *Kardynał Wyszyński*, t. 8: *Czasy Prymasowskie 1967-1968*, Warszawa 1998, s. 231-236. Bezpodstawnie przypisywano Prymasowi sceptycyzm antysoborowy. Kard. Wyszyński miał wielki wkład zarówno w prace Soboru, jak też upowszechnianie jego nauki. W swoich codziennych *Pro memoria* napisał: „Modłę się wciąż za Ojca Świętego i do tej modlitwy zachęcam innych. Nie ma prawie dnia, abym nie wygłosił przynajmniej jednej konferencji o Soborze Watykańskim II i papieżu Janie XXIII. Aż zdumienie ogarnia człowieka, skąd w umysłach ludzi złośliwych może się wziąć zarzut, który przedostaje się na łamy prasy, że: «Prymas nie mówi o Soborze». Od wyjazdu z Rzymu 12 grudnia 1962 r. do dnia dzisiejszego wygłosiłem sto trzydzieści pięć przemówień na temat Soboru”. S. Wyszyński, *Przyjaciel Boga i ludzi*, Warszawa 2001, s. 147.

szczególnie po wyborze kard. Wojtyły na Stolicę Piotrową. Według przyszłego papieża Sobór miał charakter duszpasterski, a główne pytanie, które należało postawić po tym globalnym wydarzeniu, było następujące: co oznacza wypełnianie uchwał soborowych oraz w jaki sposób to osiągnąć? Wojtyła odpowiadała, że zrealizowanie Soboru oznacza dążenie do ożywienia własnej wiary poprzez kształtowanie dojrzałych sumień. Następnym krokiem miało być wypracowanie postaw chrześcijańskich, które zależą od powołania każdego chrześcijanina w Kościele i świecie. Postawy jako efekt dobrze ukształtowanego sumienia zweryfikują stopień realizacji Soboru². W studium arcybiskupa krakowskiego można dostrzec synergię z myślą Prymasa Tysiąclecia. Wprowadzanie zmian powinno mieć swoje własne tempo. Nie może być zbyt szybkie, aby uniknąć powierzchowności, ale z drugiej strony nie może być spóźnione, aby nie zatracić tego, co istotne.

W dniu 25 marca 1972 r. metropolita krakowski wystosował list pasterski z okazji 900. rocznicy przybycia św. Stanisława do stolicy biskupiej w Krakowie. Wyraził w nim pragnienie zwołania zarówno synodu diecezjalnego, jak też synodu prowincjalnego. Kard. Wojtyła napisał, że ostatni synod diecezjalny w archidiecezji krakowskiej miał miejsce w 1938 r., a po Soborze zaistniały przyczyny kanoniczne, aby ponownie zwołać zgromadzenie. Ważniejsza jednak od podstawy prawnej stała się sytuacja Kościoła w świecie i Polsce, a konkretnie wprowadzanie uchwał soborowych w życie diecezji. Jest to o tyle ważne, że Sobór udzielił odpowiedzi na najważniejsze pytania: co oznacza być chrześcijaninem w naszych czasach, jak tworzyć Kościół jako prawdziwą wspólnotę Ludu Bożego, na czym polega bycie chrześcijaninem w świecie? Odpowiedzi na wszystkie te pytania udzielił Kościołowi Duch Święty. Synod w diecezji miał pomóc w usłyszeniu tego głosu w realiach konkretnego Kościoła partykularnego. Chodziło też o wzmocnienie sił duchowych, a także ożywienie i wzmocnienie wiary³.

Uroczyste otwarcie synodu miało miejsce 8 maja 1972 r., a ważną zmianą z punktu widzenia soborowej odnowy był udział dużej liczby wiernych świeckich. Od początku przestrzegano postulatu: cały Lud Boży powinien uczestniczyć w *triumferze Christi*, co w praktyce oznaczało, że działania Kościoła nie mogą być zarezerwowane wyłącznie dla osób duchownych⁴. Synod, stawiając sobie jako jeden z celów odzwierciedlenie soboru na poziomie partykularnym, często odwoływał się do Vaticanum II w sposobie przeprowadzenia zgromadzenia i w użytej metodzie. Na poziomie parafialnym pracowało blisko 500 zespołów synodalnych, których

2. K. Wojtyła, *U podstaw odnowy. Studium o realizacji Vaticanum II*, Kraków 1972, s. 11-20.
3. Tegoż, *List pasterski w związku z 900. rocznicą św. Stanisława*, w: *Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej 1972-1979*, t II: *Dokumentacja*, Kraków 1985, s. 35-36.
4. W. Góralski, *Ruch synodalny w Polsce po Soborze Watykańskim II*, „Roczniki Nauk Prawnych”, 8 (1998), s. 249-250.

członkowie zgłębiali nauczanie soborowe. Następnie konkluzje zespołów zostały przekazane komisjom tematycznym. Jeśli chodzi o zastosowanie metody soborowej, na początku przystąpiono do przygotowania dokumentu na temat Kościoła, jednak treść dotyczyła realiów Kościoła partykularnego. Podczas trwania synodu odbyło się 14 sesji plenarnych, a ogłoszenie statutów miało miejsce 8 maja 1979 r.⁵

Wprowadzenie do statutów ma charakter teologiczny. Ukazuje znaczenie Kościoła partykularnego, krótką historię archidiecezji oraz analizę jej ówczesnej sytuacji. Pierwsza część wyjaśnia fundamenty doktrynalne uczestnictwa wiernych świeckich w *tria munera*, tak aby przejść do zagadnień bardziej szczegółowych, takich jak: znaczenie wiary w rodzinach chrześcijańskich, katecheza, znaczenie teologii w pogłębianiu wiary, instytuty życia konsekrowanego oraz działalność misyjna. Druga część dotyczy wiernych uczestniczących w godności kapłańskiej Chrystusa, której szczytowym punktem jest sakrament Eucharystii. Podkreśla się również znaczenie innych sakramentów oraz omawia uświęcanie czasu w roku liturgicznym. Trzecia część zajmuje się rodziną jako miejscem rozwoju wiary. Nie jest on możliwy bez zrozumienia problemów dzieci i młodzieży⁶.

Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej spowodował w kolejnych latach efekt zwoływania synodów w innych polskich diecezjach, z podkreśleniem ich charakteru duszpasterskiego. Bp S. Szymecki napisał w księdze synodalnej ofiarowanej Janowi Pawłowi II, że osoba papieża była inspiracją dla III Synodu Diecezji Kieleckiej (1984-1991), który przyjął charakter duszpasterski. Wprost przywołał synod archidiecezji krakowskiej jako model odpowiedzi na Sobór Watykański II w duchu żywej wiary. Odnosił się do książki kard. K. Wojtyły *U podstaw odnowy* wydanej po raz pierwszy w Krakowie w 1972 r. jako „list duszpasterski skierowany do prezbiterów i wiernych”. Książka, jak zauważył bp Szymecki, poddaje analizie fundamenty doktrynalne synodów duszpasterskich. Zdaniem biskupa synod krakowski powinien być uznawany za model dla przygotowań oraz przeprowadzania synodów diecezjalnych⁷. Jan Paweł II podziękował kieleckiemu Kościołowi partykularnemu za odpowiedź żywej wiary na działanie Ducha Świętego, które „objawiło się w naszych czasach poprzez zwołanie Soboru Watykańskiego II”⁸.

5. Tegoż, *Udział Jana Pawła II w synodach polskich*, w: *Synodalność Kościoła w nauczaniu i działalności Jana Pawła II: materiały ogólnopolskiej sesji naukowej zorganizowanej 23 października 2003 w Lublinie*, red. S. Tymosz, Lublin 2004, s. 39-41.

6. *Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej 1972-1979*, t. I: *Dokumenty synodu*, Kraków 1985, s. 189-493.

7. S. Szymecki, *Dedykacja w egzemplarzu przekazanym Janowi Pawłowi II*, w: *III Synod Diecezji Kieleckiej 1984-1991*, Kielce 1992, s. 6-7.

8. Jan Paweł II, *Przemówienie na zakończenie synodu duszpasterskiego*, w: *III Synod Diecezji Kieleckiej*, s. 25-27.

2. Troska o właściwe rozumienie duszpasterskiego charakteru synodów diecezjalnych

W latach 80. coraz częściej zauważano potrzebę przeniesienia modelu synodu duszpasterskiego na cały Kościół powszechny, szczególnie w kontekście nadużyć w krajach języka niemieckiego⁹. Jak relacjonuje kard. W. Kasper, podczas Nadzwyczajnego Synodu Biskupów w 1985 r., który odbył się w dniach 24 listopada – 8 grudnia, w 20. rocznicę zakończenia Soboru Watykańskiego II, wszyscy ojcowie synodalni otrzymali z rąk kard. F. Macharskiego, arcybiskupa krakowskiego oraz następcy Wojtyły w tej archidiecezji, obszerną dokumentację Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej¹⁰. Dokumenty zostały przetłumaczone na język włoski oraz opublikowane w formie książki¹¹.

W latach posoborowych pojawiły się próby przeciwstawiania prawa i duszpasterstwa. Pastoralny charakter prawa kanonicznego znajduje solidne podstawy w soborowej eklezjologii¹². W kontekście tych tendencji oraz problemów w krajach języka niemieckiego za wartościowe historycznie należy uznać świadectwo biskupa tarnowskiego J. Ablewicza. W 1985 roku diecezja częstochowska obchodziła 60. rocznicę swojego istnienia. Z okazji jubileuszu 13 października, podczas trwania Nadzwyczajnego Synodu Biskupów, delegacja diecezji, jak też kilku innych biskupów, została przyjęta na audiencji przez Jana Pawła II¹³. Fragment rozmowy z papieżem zrelacjonował bp Ablewicz. Dotyczyła ona historii Polski, szczególnie

9. W latach posoborowych pojawiły się w niektórych krajach nadużycia związane ze zwoływaniem i przeprowadzaniem synodów. Wypaczano sens tej instytucji, nie licząc się z jej charakterem prawnym ani z celami stawianymi tego typu zgromadzeniom przez ustawodawcę powszechnego. Zdarzało się, że organizowano zgromadzenia „synodopodobne”, zwane często synodami duszpasterskimi. Najczęściej zajmowały się one zagadnieniami życia kościelnego w całym kraju, nie mając na to zgody Stolicy Apostolskiej. Nie stosowały się do ustaw powszechnych, rażąco przekraczając swoje kompetencje. W Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1917 roku, pod którego jurysdykcją podlegały synody zwoływane po soborze, nie istniała formuła prawna dla zgromadzeń międzydiecezjalnych z udziałem biskupów, księży, zakonników, a nawet osób świeckich, w dodatku bez zezwolenia właściwej dykasterii watykańskiej. Tymczasem takie spotkania były zwoływane za przyzwoleniem niektórych biskupów i duchownych. Por. W. Schulz, *Die Diözesan-und Regionalsynoden in den deutschsprachigen Ländern. Erfahrungen und Perspektiven*, w: *La synodalité. La participation au gouvernement dans l'Église. Actes du VII congrès International de Droit canonique*, t. II, Paris 1992, s. 629-649.
10. W. Kasper, *Commento*, w: *Il futuro dalla forza del Concilio. Sinodo straordinario dei vescovi 1985. Documenti e commento di Walter Kasper*, Brescia 1986, s. 65.
11. *Il sinodo pastorale dell'archidiocesi di Cracovia 1972-1979*, Libreria Editrice Vaticana 1985.
12. Jan Paweł II, *Ad Romanae Rotae Praelatos, auditores, officiales et avocatos anno iudiciali inuente*, 18.01.1990, AAS, 82 (1990), n. 1, s. 872.
13. S. Nowak, *List biskupa częstochowskiego na 60-lecie diecezji*, 18.10.1985, w: *II Synod Diecezji Częstochowskiej*, Częstochowa 1987, s. XIV.

instytucji *liberum veto*. Istnienie prawa dopuszczającego pojedyncze *veto* wiązało się z zasadą jednomyślności uchwał sejmowych, ponieważ protest w jednej sprawie unieważniał wszystkie postanowienia sejmu jako organu władzy ustawodawczej. Zgodnie ze słowami bp. Ablewicza, Jan Paweł II stwierdził, że podobne niebezpieczeństwo grozi również Kościołowi¹⁴. Trudno przejść obojętnie wobec takiego stwierdzenia i nie zapytać, co miał na myśli Ojciec Święty? Przemówienie biskupa tarnowskiego nie daje odpowiedzi na to pytanie. Należy jednak zwrócić uwagę, że bp Ablewicz przytoczył ten właśnie fragment rozmowy podczas uroczystości zamknięcia IV Synodu Diecezji Tarnowskiej (1982-1986). Można postawić tezę, że papież i polski biskup odnieśli się w ten sposób do aktualnego wówczas w Kościele tematu, z którym musiał zmierzyć się Jan Paweł II: nadużyć przy przeprowadzaniu synodów w krajach niemieckojęzycznych, szczególnie w kontekście rozumienia władzy w Kościele.

Osoby przewodzące Ludowi Bożemu „nie są obdarzone władzą pochodzącą od dołu, lecz od góry – na mocy sakramentu i misji”¹⁵. Kan. 460 obowiązującego wówczas od dwóch lat kodeksu stanowił, że synod diecezjalny jest zebraniem, które świadczy „pomoc biskupowi diecezjalnemu”¹⁶. Realizacja tego przepisu dokonuje się na różnych płaszczyznach. Jedną z nich, bardzo istotną, jest sprawowanie władzy przez biskupa diecezjalnego, który na synodzie jest „jedynym ustawodawcą” (kan. 466). Odniesienie do historii Polski zostało użyte, aby przestrzec rodaków oraz innych wiernych przed zjawiskiem lekceważenia prawa w Kościele oraz próbami demokratyzacji struktur diecezjalnych¹⁷. Za taką tezę przemawia też stwierdzenie, które znalazło się w *Instrukcji o synodach diecezjalnych* z 1997 roku, będącej reakcją Stolicy Apostolskiej na nadużycia: „każda próba przeciwstawiania synodu biskupowi ze względu na rzekomą «reprezentację Ludu Bożego» jest sprzeczna z autentycznym porządkiem relacji kościelnych”¹⁸.

14. J. Ablewicz, *Przemówienie biskupa na zakończenie IV synodu diecezji tarnowskiej*, 13.03.1986, w: *IV Synod Diecezji Tarnowskiej*, Tarnów 1990, s. 35-38.

15. M. Jagodziński, *Kościół a demokracja*, „Teologia w Polsce”, 52(2011), s. 287.

16. *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, 25.01.1983, AAS, 75(1983), pars. II.

17. J. Ratzinger i H. Maier stwierdzają: „W rzeczywistości wiara w swojej istocie znika tam, gdzie musi podporządkować się zasadzie większości głosów”. J. Ratzinger, H. Maier, *Demokracja w Kościele: możliwości i ograniczenia*, tłum. M. Labiś, Kraków 2005, s. 124.

18. *Congregatio pro Episcopis, Congregatio pro Gentium Evangelizatione, Instructio de synodis dioecesanis agendas*, 19.03.1997, AAS, 89 (1997), I, 1, s. 709 [tłumaczenie na j. polski własne].

3. Najważniejsze kierunki wprowadzania myśli soborowej

Sobór Watykański II nie wydał żadnych ustaw, nie rozstrzygał definitywnie spraw wiary i moralności, nie sformułował dogmatów. Rozpoczął jednak fundamentalną dyskusję o tożsamości Kościoła powszechnego i co za tym idzie, Kościołów partykularnych.

Myśl soborową zawierały wszystkie polskie synody przeprowadzane po zamknięciu Soboru Watykańskiego II. Na straży soborowej ortodoksji w Kościele w Polsce stali od samego początku kard. S. Wyszyński oraz kard. K. Wojtyła, który kontynuował swoją posługę jako papież. Jedną z najważniejszych przyczyn zwoływania synodów diecezjalnych w Polsce została wskazana w liście prymasa Polski do biskupa lubelskiego B. Pylaka. W dniu 25 marca 1977 r. kard. Wyszyński napisał, że organizacja życia diecezji powinna być realizowana w duchu Soboru Watykańskiego II. Sobór określił ogólne zasady, przede wszystkim doktrynalne, duszpasterskie i liturgiczne, jednak pozostawił duży margines dla rozwiązań lokalnych. Głównym celem każdego synodu diecezjalnego, według Prymasa Tysiąclecia, miała być jedność Kościoła w Polsce z Kościołem powszechnym. Biskupi powinni wypełniać swoje zobowiązania, pozostając wiernymi synami Kościoła powszechnego oraz Kościoła w Polsce, gdyż „zobowiązania te zbiegają się”. Kard. Wyszyński przypomniał, że biskup na synodzie powinien być ojcem, nauczycielem, duszpasterzem oraz ustawodawcą¹⁹.

W dokumentacji synodów zwoływanych na przestrzeni kolejnych dekad znajdujemy odniesienia do idei wprowadzania nauczania Soboru w życie Kościołów partykularnych. Proces ten od początku był rozciągnięty w czasie i trudno jednoznacznie stwierdzić, czy i kiedy się zakończył. Podczas obrad II Synodu Archidiecezji Częstochowskiej (1976-1986) bp S. Nowak podkreślił znaczenie papieża Polaka dla Kościoła powszechnego, ale przede wszystkim dla Kościoła w Polsce. W opinii hierarchy szczególnym darem dla Kościoła partykularnego przeprowadzającego synod był nowy Kodeks Prawa Kanonicznego, promulgowany w trakcie jego trwania. Bp Nowak dostrzegł wzajemną zależność pomiędzy treściami teologiczno-pastoralnymi zawartymi w dokumentach Soboru Watykańskiego II, a treściami jurydycznymi zawartymi w kodeksie. W tym duchu korzystano z nowego prawa podczas synodu częstochowskiego²⁰.

Bp Z. Kamiński podarował Janowi Pawłowi II księgę statutów synodalnych swojej diecezji. Papież, który uczestniczył w zamknięciu XLII Synodu Diecezji

19. S. Wyszyński, *List do biskupa lubelskiego B. Pylaka z dnia 25 marca 1977 roku*, „Wiadomości Diecezji Lubelskiej”, 4-6 (1977), s. 82-83.

20. S. Nowak, *Słowo wprowadzające biskupa częstochowskiego*, w: *II Synod Diecezji Częstochowskiej*, s. III.

Płockiej (1987-1991), stwierdził, że był on „potrzebą nowych czasów”. Ojciec Święty przypomniał, że na przestrzeni dziewięciu wieków istnienia tej diecezji odbyło się wiele synodów. Synod najnowszy powinien zadać sobie pytania soborowe skierowane do całego Kościoła: „Kościśle, co mówisz o samym sobie? Kim jesteś? Kim powinieneś być?”. Te same pytania synod powinien zadać w odniesieniu do Kościoła partykularnego: „*Quid dicis de te ipso?*”²¹. Papież odniósł się również do celów II Synodu Diecezji Sandomierskiej (1996-1999). Uznał, że ma przysłużyć się odnowie życia chrześcijańskiego oraz ożywić działalność apostołską w duchu soborowym zgodnie z nauczaniem Kościoła²².

Jan Paweł II był przekonany, że synod diecezjalny jest sprawdzonym instrumentem odnowy Kościoła, która powinna dokonywać się w Kościołach lokalnych i partykularnych²³. Po Soborze wiele synodów na całym świecie recypowało jego nauczanie, angażując do odnowy zarówno osoby duchowne, jak i świeckie, według potrzeby dostosowywania życia kościelnego do potrzeb współczesnych. Realizację tego zadania ułatwiło wydanie nowego kodeksu, jednak model posoborowy, także w kontekście zwoływania synodów diecezjalnych oraz partykularnych (plenarnego i prowincjalnego), funkcjonował już dużo wcześniej. Sprawdzona od wieków praktyka zwoływania synodów dała impuls ustawodawcy powszechnemu do poszukiwania odpowiednich form prawnych dla synodów we współczesnych czasach²⁴.

Nauczanie i inne formy obecności papieża w ruchu synodalnym

Nauczanie Jana Pawła II zostało wskazane przez abp. H. Muszyńskiego jako jedna z przyczyn zwołania III Synodu Archidiecezji Gnieźnieńskiej (1995-2000)²⁵. W swoim liście papież napisał, że ten właśnie synod będzie formą obchodu Wielkiego Jubileuszu roku 2000. oraz rocznicy historycznego Zjazdu Gnieźnieńskiego w 1000. roku, jak również ustanowienia archidiecezji i prowincji kościelnej. Synod

21. Jan Paweł II, *Homilia w czasie nabożeństwa zamykającego synod diecezjalny*, 7.06.1991, w: *XLII Synod Diecezji Płockiej*, Płock 1992, s. 707-708.

22. G. B. Re, *Odpowiedź Ojca Świętego Jana Pawła II biskupowi sandomierskiemu w sprawie drugiego synodu diecezjalnego*, 11.11.1996, w: *Aby byli jedno: Drugi Synod Diecezji Sandomierskiej: dekrety i instrukcje*, Sandomierz 1999, s. 62.

23. Jan Paweł II, *Lettera della promulgazione del Libro del Sinodo della diocesi di Roma*, w: *Libro del Sinodo della Diocesi di Roma: secondo Sinodo diocesano celebrato sotto la presidenza di sua santità Giovanni Paolo II, annunciato il 17 maggio 1986 e concluso il 29 maggio 1993 durante la veglia di Pentecoste in Piazza san Pietro*, Roma 1993, s. 2.

24. W. Góralski, *Udział Jana Pawła II w synodach polskich*, s. 35.

25. H. Muszyński, *Słowo wprowadzające arcybiskupa gnieźnieńskiego*, w: *III Powojenny Synod Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, Gniezno 2005, s. 6.

przedstawiony został jako narzędzie reformy oraz odnowy życia religijnego w diecezji. Ojciec Święty wspominał również o swoich dwóch wizytach w archidiecezji: w Gnieźnie (1997 r.) oraz Bydgoszczy (1999 r.), podczas trwania synodu²⁶.

Wśród kwestii najczęściej poruszanych przez Jana Pawła II należy wskazać nauczanie skierowane do młodzieży i rodzin oraz wezwanie do samodoskonalenia i zmierzania ku świętości, przeznaczone dla wszystkich ludzi²⁷. Biskupi chętnie podejmowali na synodach tematy duszpasterstwa młodzieży i rodzin, jak też dążenia do świętości. Wprowadzenie do I Synodu Diecezji Opolskiej (2002-2005) podkreśliło znaczenie nauczania Jana Pawła II, przedstawiając program pogłębienia życia religijnego, dzięki któremu możliwy był „wzrost świadomości chrześcijańskiej wiernych poprzez osobę Chrystusa oraz Jego Ewangelię”²⁸. W lutym 2002 r. bp K. Górny skierował do diecezjan list pasterski, w którym informował o pracach I Synodu Diecezji Rzeszowskiej (2001-2004). Pierwsze spotkania w dekanatach dotyczyły zaangażowania wiernych świeckich. Właśnie na nich spoczywa w dużej mierze zadanie przekazania wiary dzieciom, dla których rodzice winni być pierwszymi katechetami. W liście pojawia się zachęta do umocnienia współpracy kapłanów z osobami świeckimi we wspólnym dziele ewangelizacji i apostołstwa²⁹.

Inspiracją dla arcybiskupa poznańskiego S. Gądeckiego stała się adhortacja apostołska *Ecclesia in Europa*. Duchowe oblicze Europy było tematem obecnym w nauczaniu papieża od początku. Już w 1979 r. w Gnieźnie ukazał on kierunek myślenia o Europie³⁰, który później zaowocował pragnieniem, aby Kościół mógł oddychać dwoma płucami, wschodnim i zachodnim, i by cała Europa, ukształtowana przez kulturę chrześcijańską, mogła również korzystać z tradycji i dorobku duchowego Wschodu i Zachodu. Do tych inspiracji nawiązał arcybiskup zwołujący synod. Stwierdził, że Kościół musi przepowiadać Ewangelię z nową mocą. Idea ta została entuzjastycznie przyjęta w archidiecezji poznańskiej. Zwołując trzeci synod po soborze oraz pierwszy w trzecim tysiącleciu, abp Gądecki chciał pogłębić odpowiedzialność za Kościół powszechny, przede wszystkim wśród wiernych świeckich³¹.

26. Jan Paweł II, *List do arcybiskupa gnieźnieńskiego*, 26.11.2000, w: *III Powojenny Synod Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, s. 9-10.

27. M. Jačov, F. Ziejka, W. Zuziak, *Przesłanie Jana Pawła II na XXI wiek*, Kraków 2014, s. 8.

28. *Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002-2005). Statuty i aneksy*, Opole 2005, *Wprowadzenie*, s. 12.

29. K. Górny, *List pasterski Biskupa Rzeszowskiego na Wielki Post 2002 i o pracach Pierwszego Synodu Rzeszowskiego*, „Zwiastowanie”, 11 (2002), z. 1, s. 33-38.

30. Tenże, *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej na Wzgórzu Lecha*, 3.06.1979, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny*, Kraków 2012, s.33-39.

31. S. Gądecki, *List do Ojca Świętego*, 20.04.2004, w: *Synod Archidiecezji Poznańskiej 2004-2008 zwołany i przeprowadzony przez Arcybiskupa Stanisława Gądeckiego*, t. I: *Dokumenty*, Poznań 2008, s. 533.

Adhortacja apostolska, będąca rozwinięciem wcześniejszego nauczania o kontynencie europejskim, dotyczyła znaków nadziei oraz zagrożeń dla cywilizacji europejskiej i wiary chrześcijańskiej w Europie. Papież zauważył, że we współczesnej kulturze człowiek często żyje tak, jakby Bóg nie istniał, a to z kolei stanowi formę cichej apostazji. Podkreślił również, że Ewangelia nie jest przeciwna kulturze europejskiej, lecz jest zawsze z nią powiązana w wielu aspektach³².

Bp S. Cichy wyznał w homilii inauguracyjnej I Synod Diecezji Legnickiej (2007-2012), że inspiracja do zwołania synodu dla tej decyzji zrodziła się z nauczania Jana Pawła II. Na dzień uroczystego rozpoczęcia prac, aby jeszcze mocniej podkreślić duchową jedność z Ojcem Świętym, wybrał symboliczną datę 16. października - rocznicę wyboru kard. Wojtyły na Stolicę Piotrową³³.

Kard. Wojtyła już w czasach biskupstwa w Krakowie dużo uwagi poświęcał pracy publicystycznej, która nie zakończyła się z chwilą wybrania go na papieża. Obok wspomnianej już książki *U podstaw odnowy* inspiracją dla aktywności synodalnej stał się wywiad z włoskim dziennikarzem V. Messorim *Przekroczyć próg nadziei*. Wcześniej nie było zwyczaju, aby papież wypowiadał się na temat wiary, historii, kultury oraz własnego życia w formie wywiadu. Ojciec Święty dotykał problemów związanych z życiem Kościoła, wiarą oraz problemami świata współczesnego. Papież zachęcał człowieka współczesnego do „przekroczenia progu nadziei”, tzn., aby wyszedł on z rzeczywistości pełnej smutku, wątpliwości, antagonizmów oraz wkroczył w obszar nadziei, w którym działa Chrystus³⁴. Ojciec Święty wykazał duże otwarcie na ruch synodalny w Kościele. Wspomniał o własnych doświadczeniach z Krakowa oraz Rzymu, zaznaczając, że zwoływanie synodów wychodzi naprzeciw nadziejom wielu osób oraz przynosi konkretne owoce³⁵. Bp A. P. Dydycz stwierdził, że I Synod Diecezji Drohiczyńskiej (1994-1997), według myśli papieża zaprezentowanej we wspomnianej książce, może być dobrym sposobem na wyrażenie odpowiedzialności wszystkich za Kościół, gdyż odpowiedzialność wspólna, przede wszystkim osób świeckich, może być źródłem odnowy³⁶.

Aktywność papieża w ruchu synodalnym uwidoczniła się na wiele sposobów. Przejawiała się też m.in. w fizycznej obecności podczas wydarzeń synodalnych z okazji pielgrzymek do Ojczyzny. Bp S. Szymecki przypomniał wypowiedź

32. Zob. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Ecclesia in Europa*, Rzym 2003.

33. S. Cichy, *Homilia biskupa legnickiego podczas Mszy św. inauguracyjnej I synod diecezji legnickiej*, 16.10.2007, w: *I Synod Diecezji Legnickiej (2007-2012). Przypatrzmy się powołaniu naszemu*, t. II: *Dokumentacja*, Legnica 2012, s. 58.

34. Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei*, Lublin 1994, s. 64-65.

35. Tamże, s. 49.

36. A. P. Dydycz, *Słowo wstępne*, w: *I Synod Diecezji Drohiczyńskiej. Statuty. Dokumenty wykonawcze*, Drohiczyn 1997, s. 3.

Jana Pawła II, który w 1991 r. odwiedził bazylikę katedralną w Kielcach podczas IV pielgrzymki do Polski. Ojciec Święty stwierdził, że synod otwiera nowy etap w historii diecezji. Papież zachęcił do wprowadzania jego postanowień na progu trzeciego tysiąclecia, a biskup zapewnił, że diecezjanie odpowiedzą na to wezwanie³⁷. W tym samym roku Ojciec Święty uczestniczył w otwarciu I Synodu Archidiecezji Białostockiej (1991-2000), a podczas przemówienia zaprosił jego członków do głębokiej refleksji nad doktryną soborową³⁸.

Szczególnym wydarzeniem w kontekście synodalnym była VII Pielgrzymka Jana Pawła II do Polski w 1999 r. Wiosną 1998 r. biskup sandomierski otrzymał wiadomość, że w kolejnym roku papież odwiedzi tę właśnie diecezję. W tamtym okresie synod był już na bardzo zaawansowanym etapie, dlatego też bp W. Świerżawski przyspieszył prace, aby było możliwe przekazanie księgi synodalnej Janowi Pawłowi II na ziemi sandomierskiej³⁹. Również bp A. Orszulik zadbał o to, aby 14 czerwca 1999 r. Jan Paweł II, podczas swojej wizyty w Łowiczu, otrzymał ukończone statuty I Synodu Diecezji Łowickiej (1995-1999)⁴⁰.

W 1999 r., gdy planowano już I Synod Diecezji Sosnowieckiej (2001-2004), odbyła się wizyta Ojca Świętego w Sosnowcu⁴¹. Podczas swojego wystąpienia Jan Paweł II powiedział, że człowiek w obecnych czasach przestał mieć znaczenie w społeczeństwie. Współcześnie liczą się rzeczy materialne, osoba ludzka nie jest uznawana za podmiot i twórcę, ale za narzędzie do produkcji. Tymi słowami, przed zwołaniem synodu, Jan Paweł II wyraził swoje obawy związane z sytuacją w Polsce, dostrzegając zagrożenia spowodowane rozwojem gospodarki wolnorynkowej oraz wezwał do wrażliwości na bliźniego⁴².

Podczas trwania I Synodu Diecezji Ełckiej (1997-1999) bp W. Ziemia zachęcał diecezjan do dobrego przygotowania na przyjęcie Jana Pawła II w roku, który nieprzypadkowo stał się też rokiem zamknięcia synodu⁴³. Podczas trwania I Sy-

37. S. Szymecki, *Słowo pasterza Kościoła kieleckiego*, w: *III Synod Diecezji Kieleckiej*, s. 4-5.

38. Jan Paweł II, *Przemówienie w związku z otwarciem I synodu diecezji białostockiej*, 5.06.1991, w: *I Synod Archidiecezji Białostockiej*, Białystok 2000, s. 4-5.

39. W. Świerżawski, *Drugi synod diecezji sandomierskiej-zamyśl, dokonania, perspektywy. Słowo wprowadzające biskupa sandomierskiego*, w: *Aby byli jedno: Drugi Synod Diecezji Sandomierskiej*, s. 15; W. Gałązka, *Drugi synod sandomierski-przebieg wydarzeń*, w: *Aby byli jedno: Drugi Synod Diecezji Sandomierskiej*, s. 47.

40. A. Orszulik, *Dekret o zamknięciu pierwszego synodu diecezji łowickiej*, 25.03.1999, w: *I Synod Diecezji Łowickiej 1995-1999*, Łowicz 1999, s. 9.

41. A. Śmigiełski, *Słowo biskupa sosnowieckiego do statutow I synodu diecezji sosnowieckiej*, w: *I Synod Diecezji Sosnowieckiej: prawo partykularne Kościoła sosnowieckiego*, Sosnowiec 2005, s. 18.

42. Jan Paweł II, *Przemówienie Ojca Świętego w Sosnowcu*, w: *I Synod Diecezji Sosnowieckiej*, s. 13-15.

43. W. Ziemia, *Dekret biskupa ełckiego zwołujący I synod diecezji ełckiej*, 25.03.1998, w: *I Synod Diecezji Ełckiej: 1997-1999*, Ełk 1999, s. 267.

nodu Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej (1995-2000) papież odwiedził ten właśnie Kościół partykularny⁴⁴. Bp J. Śrutwa otrzymał też list od Jana Pawła II z okazji zamknięcia synodu. Papież napisał, że okres pierwszych lat istnienia diecezji doprowadził ją do synodu. Zachęcił, aby to wydarzenie przygotowało wiernych do wejścia w nowe tysiąclecie⁴⁵.

Częsta i regularna obecność Jana Pawła II na polskiej ziemi wywierała wpływ na ruch synodalny, niezależnie od koincydencji czasowej z konkretnymi wydarzeniami. Zwołując I Synod Diecezji Toruńskiej (2007-2011), bp A. Suski przypomniał o pobycie papieża w stolicy diecezji w 1999 r.⁴⁶, natomiast uroczyste zamknięcie I Synodu Diecezji Pelplińskiej (1991-2000) miało miejsce 6 czerwca 2000 r., w pierwszą rocznicę wizyty Jana Pawła II w diecezji⁴⁷. Przed rozpoczęciem III Synodu Archidiecezji Gdańskiej (2001 r.) abp T. Gocłowski wspominał o dwóch pielgrzymkach papieża do tego miasta (1987 r. i 1999 r.)⁴⁸.

Zakończenie

Powyższe analizy zostały oparte na dokumentach źródłowych zawierających wystąpienia Jana Pawła II oraz akty prawne i nauczanie biskupów diecezjalnych, którzy decydowali o zwołaniu synodów. Właśnie biskupi proponowali tematy do dyskusji, przewodniczyli sesjom synodalnym i jako jedyni ustawodawcy podpisywali deklaracje i dekryty synodalne. Artykuł z pewnością nie wyczerpuje tematu wpływu św. Jana Pawła II na przeprowadzanie synodów diecezjalnych w jego Ojczyźnie. Powoduje jednak najważniejsze kierunki ukazywane przez papieża polskim biskupom zwołującym synody.

Ważnym motywem zwoływania synodów w Polsce była recepcja nauczania Soboru Watykańskiego II. Abp K. Wojtyła zaliczany jest do hierarchów, których wkład w ostateczny kształt Soboru należy uznać za wyjątkowy. Z tego też powodu

44. J. Śrutwa, *Wprowadzenie do uchwał synodalnych*, w: *I Synod Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej: 1996-2001*, Zamość 2001, s. 7.

45. Jan Paweł II, *List do biskupa zamojsko-lubaczowskiego*, 20.03.2001, „Zamojski Informator Diecezjalny”, 10 (2001), nr 2, s. 139.

46. A. Suski, *List pasterski w sprawie pierwszego synodu diecezji toruńskiej*, w: *Uchwały Pierwszego Synodu Diecezji Toruńskiej. Prawo partykularne Kościoła Toruńskiego*, Toruń 2011, s. 495.

47. J. B. Szłaga, *Dekret biskupa pelplińskiego o zakończeniu I synodu diecezji pelplińskiej*, 24.05.2000, w: *Statuty I Synodu Diecezji Pelplińskiej*, Pelplin 2001, s. 266.

48. T. Gocłowski, *Metropolita gdański do swoich kapłanów przed rozpoczęciem peregrynacji obrazu Chrystusa Miłosiernego i III synodu diecezjalnego. Wielki Czwartek 2001*, w: *III Synod Gdański. Misja ewangelizacyjna Kościoła Gdańskiego na początku nowego tysiąclecia. Statuty*, t. III, Gdańsk 2001, s. 10.

od początku zaangażował się we wprowadzanie jego doktryny w diecezjach, dając modelowy przykład poprzez zwołanie i przeprowadzenie Synodu Duszpasterskiego Archidiecezji Krakowskiej. W synodach inspirowanych myślą soborową przeważa refleksja o Kościele jako wspólnocie, w której musi dokonać się proces odnowy, przystosowania do nowych wyzwań oraz pogłębiania wiary. Wszystkie te wątki znalazły swoje rozwinięcie w nauczaniu Jana Pawła II, jak też w innych jego publikacjach.

Polska stała się krajem najczęściej odwiedzanym przez Jana Pawła II. W czasie prawie 27-letniego pontyfikatu papież odwiedził Ojczyznę dziewięć razy. Na trasie papieskich pielgrzymek pojawiały się także wydarzenia synodalne, takie jak otwarcie lub zamknięcie synodu oraz wizyty w diecezji podczas jego trwania. W każdym takim przypadku Jan Paweł II odnosił się do tego w przemówieniach.

Z punktu widzenia prawa kanonicznego inspirująca rola Jana Pawła II dotyczy wszystkich synodów, od początku jego pontyfikatu po czasy współczesne, ponieważ były i są one przeprowadzane zgodnie z obowiązującym Kodeksem Prawa Kanonicznego (kan. 460-468), późniejszą *Instrukcją o synodach diecezjalnych* z 1997 roku, a przede wszystkim w nurcie papieskiego nauczania.

Bibliografia

- Ablewicz J., *Przemówienie biskupa na zakończenie IV synodu diecezji tarnowskiej*, 13.03.1986, w: *IV Synod Diecezji Tarnowskiej*, Tarnów 1990, s. 35-38.
- Cichy S., *Homilia biskupa legnickiego podczas Mszy św. inaugurującej I synod diecezji legnickiej*, 16.10.2007, w: *I Synod Diecezji Legnickiej (2007-2012). Przypatrzmy się powołaniu naszemu*, t. II: *Dokumentacja*, Legnica 2012.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, 25.01.1983, AAS, 75 (1983), pars. II.
- Congregatio pro Episcopis, Congregatio pro Gentium Evangelizatione, *Instructio de synodis dioecesanis agendas*, 19.03.1997, AAS, 89 (1997), s. 706-721.
- Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej 1972-1979*, t. I: *Dokumenty synodu*, Kraków 1985.
- Dydych A. P., *Słowo wstępne*, w: *I Synod Diecezji Drohiczyńskiej. Statuty. Dokumenty wykonawcze*, Drohiczyn 1997, s. 2-4.
- Gałązka W., *Drugi synod sandomierski-przebieg wydarzeń*, w: *Aby byli jedno: Drugi Synod Diecezji Sandomierskiej: dekrety i instrukcje*, Sandomierz 1999, s. 41-49.
- Gądecki S., *List do Ojca Świętego*, 20.04.2004, w: *Synod Archidiecezji Poznańskiej 2004-2008 zwołany i przeprowadzony przez Arcybiskupa Stanisława Gądeckiego*, t. I: *Dokumenty*, Poznań 2008.

- Goćłowski T., *Metropolita gdański do swoich kapłanów przed rozpoczęciem peregrynacji obrazu Chrystusa Miłosiernego i III synodu diecezjalnego. Wielki Czwartek 2001*, w: *III Synod Gdański. Misja ewangelizacyjna Kościoła Gdańskiego na początku nowego tysiąclecia. Statuty*, t. III, Gdańsk 2001, s. 7-12.
- Góralski W., *Ruch synodalny w Polsce po Soborze Watykańskim II*, „Roczniki Nauk Prawnych”, 8 (1998), s. 239-261.
- Góralski W., *Udział Jana Pawła II w synodach polskich*, w: *Synodalność Kościoła w nauczaniu i działalności Jana Pawła II: materiały ogólnopolskiej sesji naukowej zorganizowanej 23 października 2003 w Lublinie*, red. S. Tymosz, Lublin 2004, s. 35-56.
- Górny K., *List pasterski Biskupa Rzeszowskiego na Wielki Post 2002 i o pracach Pierwszego Synodu Rzeszowskiego*, „Zwiastowanie”, 11 (2002), z. 1, s. 33-38.
- Il sinodo pastorale dell'archidiocesi di Cracovia 1972-1979*, Libreria Editrice Vaticana 1985.
- Jačov M., Ziejka F., Zuziak W., *Przesłanie Jana Pawła II na XXI wiek*, Kraków 2014.
- Jagodziński M., *Kościół a demokracja*, „Teologia w Polsce”, 5,2 (2011), s. 273-288.
- Jan Paweł II, *Ad Romanae Rotae Praelatos, auditores, officiales et avocatos anno iudiciali inuente*, 18.01.1990, AAS, 82 (1990), s. 872-877.
- Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska Ecclesia in Europa*, Rzym 2003.
- Jan Paweł II, *Homilia w czasie Mszy św. odprawionej na Wzgórzu Lecha*, 3.06.1979, w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny*, Kraków 2012, s. 33-39.
- Jan Paweł II, *Homilia w czasie nabożeństwa zamykającego synod diecezjalny*, 7.06.1991, w: *XLII Synod Diecezji Płockiej*, Płock 1992, s. 707-709.
- Jan Paweł II, *Lettera della promulgazione del Libro del Sinodo della diocesi di Roma*, w: *Libro del Sinodo della Diocesi di Roma: secondo Sinodo diocesano celebrato sotto la presidenza di sua santità Giovanni Paolo II, annunciato il 17 maggio 1986 e concluso il 29 maggio 1993 durante la veglia di Pentecoste in Piazza san Pietro*, Roma 1993, s. 2-4.
- Jan Paweł II, *List do arcybiskupa gnieźnieńskiego*, 26.11.2000, w: *III Powojenny Synod Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, Gniezno 2005, s. 9-10.
- Jan Paweł II, *List do biskupa zamojsko-lubaczowskiego*, 20.03.2001, „Zamojski Informator Diecezjalny”, 10 (2001), nr 2, s. 139-140.
- Jan Paweł II, *Przekroczyć próg nadziei*, Lublin 1994.
- Jan Paweł II, *Przemówienie na zakończenie synodu duszpasterskiego*, w: *III Synod Diecezji Kieleckiej 1984-1991*, Kielce 1992, s. 25-27.
- Jan Paweł II, *Przemówienie Ojca Świętego w Sosnowcu*, w: *I Synod Diecezji Sosnowieckiej: prawo partykularne Kościoła sosnowieckiego*, Sosnowiec 2005, s. 11-16.
- Jan Paweł II, *Przemówienie w związku z otwarciem I synodu diecezji białostockiej*, 5.06.1991, w: *I Synod Archidiecezji Białostockiej*, Białystok 2000, s. 4-5.

- Kasper W., *Commento*, w: *Il futuro dalla forza del Concilio. Sinodo straordinario dei vescovi* 1985. *Documenti e commento di Walter Kasper*, Brescia 1986, s. 43-65.
- Muszyński H., *Słowo wprowadzające arcybiskupa gnieźnieńskiego*, w: *III Powojenny Synod Archidiecezji Gnieźnieńskiej*, Gniezno 2005, s. 5-8.
- Nowak S., *List biskupa częstochowskiego na 60-lecie diecezji*, 18.10.1985, w: *II Synod Diecezji Częstochowskiej*, Częstochowa 1987, s. XIV-XVIII.
- Nowak S., *Słowo wprowadzające biskupa częstochowskiego*, w: *II Synod Diecezji Częstochowskiej*, Częstochowa 1987, s. I-IV.
- Orszulik A., *Dekret o zamknięciu pierwszego synodu diecezji łowickiej*, 25.03.1999, w: *I Synod Diecezji Łowickiej 1995-1999*, Łowicz 1999, s. 9.
- Pierwszy Synod Diecezji Opolskiej (2002-2005). Statuty i aneksy*, Opole 2005.
- Ratzinger J., Maier H., *Demokracja w Kościele: możliwości i ograniczenia*, tłum. M. Labiś, Kraków 2005.
- Re G. B., *Odpowiedź Ojca Świętego Jana Pawła II biskupowi sandomierskiemu w sprawie drugiego synodu diecezjalnego*, 11.11.1996, w: *Aby byli jedno: Drugi Synod Diecezji Sandomierskiej: dekrety i instrukcje*, Sandomierz 1999, s. 62-63.
- Schulz W., *Die Diözesan- und Regionalsynoden in den deutschsprachigen Ländern. Erfahrungen und Perspektiven*, w: *La synodalité. La participation au gouvernement dans l'Église. Actes du VII congrès International de Droit canonique*, t. II, Paris 1992, s. 629-649.
- Suski A., *List pasterski w sprawie pierwszego synodu diecezji toruńskiej*, w: *Uchwały Pierwszego Synodu Diecezji Toruńskiej. Prawo partykularne Kościoła Toruńskiego*, Toruń 2011, s. 495-498.
- Szlaga J. B., *Dekret biskupa pelplińskiego o zakończeniu I synodu diecezji pelplińskiej*, 24.05.2000, w: *Statuty I Synodu Diecezji Pelplińskiej*, Pelplin 2001, s. 266.
- Szymecki S., *Dedykacja w egzemplarzu przekazanym Janowi Pawłowi II*, w: *III Synod Diecezji Kieleckiej 1984-1991*, Kielce 1992, s. 6-7.
- Szymecki S., *Słowo pasterza Kościoła kieleckiego*, w: *III Synod Diecezji Kieleckiej 1984-1991*, Kielce 1992, s. 3-5.
- Śmigielski A., *Słowo biskupa sosnowieckiego do statutów I synodu diecezji sosnowieckiej*, w: *I Synod Diecezji Sosnowieckiej: prawo partykularne Kościoła sosnowieckiego*, Sosnowiec 2005, s. 17-19.
- Śrutwa J., *Wprowadzenie do uchwał synodalnych*, w: *I Synod Diecezji Zamojsko-Lubaczowskiej: 1996-2001*, Zamość 2001, s. 5-8.
- Świerzawski W., *Drugi synod diecezji sandomierskiej-zamyśl, dokonania, perspektywy. Słowo wprowadzające biskupa sandomierskiego*, w: *Aby byli jedno: Drugi Synod Diecezji Sandomierskiej: dekrety i instrukcje*, Sandomierz 1999, s. 13-25.
- Wojtyła K., *List pasterski w związku z 900. rocznicą św. Stanisława*, w: *Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej 1972-1979*, t. II: *Dokumentacja*, Kraków 1985, s. 34-37.

- Wojtyła K., *U podstaw odnowy. Studium o realizacji Vaticanum II*, Kraków 1972.
- Wyszyński S., *List do biskupa lubelskiego B. Pylaka z dnia 25 marca 1977 roku*, „Wiadomości Diecezji Lubelskiej”, 4-6 (1977), s. 82-83.
- Wyszyński S., *Przyjaciel Boga i ludzi*, Warszawa 2001.
- Wyszyński S., *Spojrzenie na wewnętrzną sytuację Kościoła w świecie z pozycji polskiego katolicyzmu*, w: P. Raina, *Kardynał Wyszyński*, t. 8: *Czasy Prymasowskie 1967-1968*, Warszawa 1998, s. 231-236
- Ziemia W., *Dekret biskupa ełckiego zwołujący I synod diecezji ełckiej*, 25.03.1998, w: *I Synod Diecezji Ełckiej: 1997-1999*, Ełk 1999, s. 267-268.

Streszczenie

Pontyfikat Jana Pawła II wywarł ogromny wpływ na wszystkie dziedziny życia kościelnego. Nauczanie Ojca Świętego zawierają statuty polskich synodów diecezjalnych, przeprowadzonych na podstawie prawa promulgowanego przez polskiego papieża. Jego inspirująca rola związana jest także z decyzjami o zwoływaniu synodów, podejmowanymi przez polskich biskupów. Autor na podstawie dokumentacji synodów zwoływanych podczas pontyfikatu Jana Pawła II, jak też po jego zakończeniu, ukazuje, na czym polegała ta rola i jakich aktywności papieża dotyczyła.

Słowa kluczowe: synod diecezjalny, Jan Paweł II, Sobór Watykański II, biskupi.

THE INFLUENCE OF ST. JOHN PAUL II ON CONVOKING AND CONDUCTING SYNODS IN POLISH DIOCESES

Summary

The pontificate of John Paul II has had an enormous impact on all areas of Church life. The Holy Father's teaching is contained in the statutes of the Polish diocesan synods, conducted on the basis of the law promulgated by the Polish Pope. His inspiring role is also connected with the decisions to convene synods made by the Polish bishops. Based on the documentation of synods convened during the pontificate of John Paul II, as well as after its completion, the author shows what that role consisted of and what activities the Pope was involved in.

Key words: diocesan synod, John Paul II, Second Vatican Council, bishops.